

JAK VELKÝ VLASTNĚ STAVĚT ?

*„Jedna z těch krajin
které se ti pořád zjevovaly ve snu
s domem v němž jsi kdysi dávno žil
ačkoli nikdy neexistoval...“*

Lawrence Ferlinghetti, Návratný sen

Dnešní téma je snadné a banální jen zdánlivě. Jistě, tak velký rodinný dům, na jaký mám či na jaký si budu schopen půjčit (a půjčku splatit), tak může znít první odpověď. Má však dva zcela flagrantní nedostatky: za prvé pomíjí stavebníky, kteří nejsou limitováni financemi (tací fakt existují, pár jsem jich viděl, jezdili na jednorožci a koupali se v šampaňském Laurent - Perrier, ještěže u toho nebyl Jiří Paroubek...), za druhé je to přirozeně také otázka definice reálných osobních potřeb stavebníka a členů jeho rodiny. Určitě stojí za to se tím trochu probrat, neboť jasný a vyhraněný názor tu bývá podle mých zkušeností spíše výjimkou.

Přemítám-li nad zadáním konkrétního stavebníka, mívám sem tam pocit, že tu něco není v pořádku, že nedokážu naplnit jeho očekávání, jeho představu o šťastném rodinném bydlení, o domě ze soukromého snu. Nejde ani tak o velikosti jednotlivých místností, spíše o jejich vzájemné poměry: dvojgaráž s dílnou může mít třeba padesát či více čtverečních metrů, vedle toho ovšem dvanáctimetrová ložnice dvou dětí (s palandami) působí hodně diskrepantním dojmem. Opravdu si myslíte, že takhle přece nikdo neuvažuje ? Dvoumetrové zádveří a devadesátimetrový obývací pokoj. Chodba o 24 m², napojující sotva třináctimetrovou ložnici. Takových příkladů by bylo vážně dost a dost a všechny by se vyznačovaly jakousi podivně pokřivenou proporcionalitou a neuměřeností. Zasadit rozumně své představy do prostoru a umět ho (numericky) vyjádřit, to nepatří k výbavě dnešního člověka zas tak úplně samozřejmě. V polovině 19. století takový chalupník navštěvoval především své sousedy, jejichž příbytky se od toho jeho lišily jen minimálně. Kostel, fara, koloniál, hospoda, kasárna na vojně a kontoár pana zámeckého správce, jinam se běžně vůbec nepodíval. Takový člověk mívál asi dost jasno. V dnešních televizních časech, kdy *Ordinaci v růžové zahradě* střídá *Ranč U zelené sedmy*, *Ulice Panelák* a *Hotel Babylon Kancl* prolétneme za jediný večer mnohonásobně více domů a bytů, než to naši předkové často stihli za celý život. V šejkrech našich hlav vznikají tak někdy opravdu hodně pomíchané koktejly. Ale možná to tím není a jen jsem se nechal unést.

Pro naše dnešní zkoumání si rozdělme naše potřeby a nároky na rodinné bydlení prvně podle časového, za druhé pak prostorového hlediska. Třetí, finanční hledisko, jakkoli je jistě důležité zcela nepochybně, protentokrát pomiňme, neboť svrchu uvedené nároky v drtivé většině případů jen tlumí, dusí a škrtí, ba do země zašlapává, ve zcela ojedinělých případech velmi bohatých klientů je pak tak jako tak indiferentní (Opravdu?). Rozumně stanovit a posléze i zhmotnit svůj sen o bydlení je věc jedna, jeho následné osekání realitou našeho bankovního účtu věc druhá. I když je zcela zřejmé, že peníze budou do našich plánů prosakovat vždy jako korektiv snad úplně každé myšlenky a nápadu. Tak si jen povězte, že 1 m³ v našem budoucím domě dokážeme postavit asi za šest tisíc v normálním, ale také za deset i více tisíc korun ve vysokém standardu vybavení.

V běhu života nás mnohdy doslova zaskočí, jak krátký čas je váš dům vlastně prostorově ideální. Začnete stavět někdy po třicítce, starší dcera už chodí do třetí třídy, kluky, dvojčata, zatím hlídá babička, do školy půjdou napřesrok. Současný byt 2 + k. k. je tak plný, že přetékáte na ulici takřka doslova. Mít pokoj jen pro sebe se pro vás stalo větším snem než potkat Krakonoše. Stěhujete se o dva a půl roku později (půldruhého roku z toho jste vyřizovali stavební povolení) do domu s třemi dětskými pokoji po 10 m² a pokojem pro hodnou hlídací babičku. Ta si však na punkrockovém koncertě mezitím našla nového životního partnera a k vám se prý oba nevejdou, ostatně v jeho případě není moc o co stát, ještě by vám tu z toho udělali tetovací salon. V pokoji tak vznikne vysněná pracovna, jenže časem zjistíte, že rozkládat po večerech svůj laptop na stole v obývacím pokoji vám vyhovovalo více: byla tam nejen manželka a děti, ale i televize. Tak zůstává původní babiččina ložnice většinou osiřelá, jen tu a tam tady přespí návštěva a pán domu si sem občas chodí zakouřit, když je venku velký mráz. Takhle to funguje sotva pět let, pak slečna dcera oznámí, že její vášeň pro zvířátka může ukojit jen Střední zemědělská škola v Českých Budějovicích, protože tam jdou studovat také *Andrea* a *Miky*. *Eo ipso* tím vlastně získáte další volný pokoj, neboť dcera je přes týden na internátě a její nájezdy domů jsou čím dál vzácnější. Tři či čtyři roky utečou velmi rychle a hnízdo opustí i oba bráchové, zlákáni kariérou v profesionální armádě. V domě tak přibudou další místnosti, na které jste sice ještě zdaleka hypotéku nedoplatili, u kterých ale nevezmete za kliku jak je týden dlouhý. Nezbyvá, než se těšit, jak se dům zase zaplní, až k vám budou jezdit na prázdniny vnuci. Veterinární fakultu se dcera rozhodla absolvovat v Portugalsku, protože tam studuje také *Andrea* a *Alvaro*. Domů přilétá na pár dnů v létě a na vánoce. Letos však oba kluci už podruhé nemohli být s vámi, protože jsou v Afghánistánu na misi. Ještěže s sebou dcera přivezla alespoň

Alvara, působí sympaticky a můžete si s ním oprašovat vaši školní portugalsčinu. Pak vám ale ukáže fotky jejich rodinné *fazendy* u moře, kterou právě podědil po strýčkovi *Fernandovi*, a vám začíná být jasné, že vnuci váš dům asi zaplní jen velmi, velmi zřídka. Nu, alespoň že budete mít už za pět let z krku tu blbou hypotéku ! Svatba dcery je pak ale dobrou satisfakcí: vždyť se sem ani všichni nevejdou a nové portugalské příbuzenstvo musí spát na hotelu (také *Andrea*, která byla na svatbě za svědka spolu se strýčkem *Fernandem*). Sláva !

Možná si říkáte, že v tomto příběhu něco není v pořádku: proč dům neprodat a nepřestěhovat se do něčeho přiměřenějšího. Jako to dělají Američané či Švédové, průměrně prý bydlí za život ve třech či čtyřech domech a přijde jim to normální a rozumné. A jednoduché, ovšem.

Pomím potíže s tím, prodat dům zatížený hypotéčním úvěrem. Horší ale jsou potíže s naší mentalitou: mám opustit svůj domov, mnohdy i město či kraj, kde jsem dlouhá léta žil, opředl se pavučinou nejrůznějších citových vazeb, a začít někde jinde ? Nám Čechům se do tohohle zrovna moc nechce... Ať si ekonomové dál říkají své *chytrystiky* o žádoucí mobilitě obyvatelstva, ať politikové prohlašují za naši vlast celou Evropu, ať je náš dům jednou malý a podruhé velký, s námi to většinou nepohne. Snaha zapustit někde kořeny a vrůst do kusu země, ze kterého nás dostanou jen jako mrtvý zub z dásně, *nohama napřed*, patří, zdá se, ke konstantám naší národní povahy. (Už staří Slované, kteří k nám přitáhli někdy po polovině 1. tisíciletí n. l. z plání kolem Dněstru v dnešní Ukrajině, nebyli zase tak velcí turisté či speditéři, jak by se možná zdálo. Germáni, kteří tu žili před nimi, přiharcovali až ze Skandinávie, a Kelti, autochtonní obyvatelstvo, to v posledku dotáhli až do Irska a Portugalska. Můžeme si myslet, že Evropa dál na západ byla v té době už hodně zahuštěná, ale já jsem nakloněn předpokladu, že praotec to stěhování už zkrátka chtěl mít z krku a tak to na Řípu zapíchnul).

Zkusme se teď zamyslet nad našimi potřebami, týkajícími se bydlení, v prostoru či ploše. Správný odhad velikosti i počtu jednotlivých místností v domě je velmi zásadní, ale také jejich vzájemné proporce, jak jsem už vykládal na začátku. Tím více, čím méně se později hodláme stěhovat; osobně jsem snad nikdy nepoznal stavebníka, který by stavěl svůj dům jako něco dočasného s tím, že ho jednou opustí. Vezměme to systematicky, místnost po místnosti.

Začněme zádveřím. Malá, nenápadná místnůstka, která tvoří vstupní teplotní filtr do domu. Tady se většinou zbavujeme venkovní obuvi a vrchního ošacení či se naopak obouváme a všelijak „doladujeme“ pro výstup ven, na ulici. Je dobré, susedí-li se zádveřím nějaká komora, kam můžeme obuv uložit. Znáám jen jednu

věc, která je odpornější, než změt bot za vstupními dveřmi do domu či bytu - totiž pach, který se z nich šíří jak yperit po válčišti. Pamatujete na tetičku a strejdu Vařekovy z *Bylo nás pět* ? Tak si je představte, jak se při návštěvě na Štěpána svlékají v zádveří ze svých majestátních kožichů a beranic ! Počítejme tedy: jedny dveře na ulici, druhé dovnitř domu, třetí do komory, velké zrcadlo, věšák nebo skříň a alespoň čtyři či pět metrů volného prostoru. To dohromady spraví tak 7 - 8 m², méně raději ne, spíše více. Nezapomeňme, že jde přece také o první dojem, který si návštěva z vašeho domu odnese.

Hala. Bude v ní schodiště nahoru ? Není nic nebezpečnějšího a otravnějšího než strmé schody, které mají stupně vysoké a úzké, aby se ušetřilo místo. Ve stáří se vám může stát, že kvůli nim nahoru raději vůbec nezabrousíte... Deset čtverečních metrů a povězme - dalších deset na volný prostor v hale, sumárně tedy 20 m². To pro tuto domovní křížovátku většinou postačí. Někdy ale může mít hala i jistou reprezentativní funkci, uplatní se tu portréty předků, sbírkové předměty ve vitrínách či artefakty moderního figurálního sochařství. Možná se spojí s hlavním obytným prostorem posuvnou příčkou a dveře odsud také povedou do pánského pokoje či pracovny, pokoje hostů, dětských pokojů, kuchyně, sociálního zařízení, zadního vstupu, spíše a dalších pomocných prostor. Opravdu hodně velký tlak na zvětšování...

Hlavní obytný prostor v domě s oblibou nazývám rodinným pokojem. Je pro mne velkou radostí, že klient tu už dnes počítá s 50 či 60 m² docela běžně, někdy ale i s plochou více než dvojnásobnou. To by většinou nebylo myslitelné bez spojení tří funkcí dohromady, totiž obývacího pokoje, kuchyně a jídelny. Občas se sem přiřadí i schodiště a také jeho plošný nárok se započte k celkovému objemu téhle místnosti. Schodiště sem vnese výtvarně žádoucí šikmý prvek a většinou i vertikální motiv s připojením vrchní galerie. Doporučuji ale tohle řešení pouze tehdy, ocitá-li se v podkroví jen ložnice rodičů s příslušenstvím, popř. pracovna, a dětské pokoje zůstávají v přízemí domu. Znam totiž žalostně málo rodin, kterým by nevadilo, když si jejich dítko vodí do svých vrchních pokojíků své kamarády kolem jídelního stolu či sofátka, na kterém právě tatínek po obědě přemýšlí...

U manželské (a ostatně i u sólo ložnice) velmi záleží na tom, předpokládáme-li tu skříň na ošacení a prádlo, popř. i pracovní kout apod. Velmi pléduji za to, aby ložnice nesloužila ke skladování, práci či dokonce ještě dalším funkcím, nýbrž aby byla jen místem pro spaní, relaxaci a takové ty věci, které spolu sem tam maminka s tatínkem dělávají, však víte. (*Ne, počítání tisícovek ve slavníku jsem neměl na mysli, Miluško...*). Pokládám za uživatelsky komfortní i malou ložnici, avšak nezanesenou skříněmi a počítačem. Když si ho sem přece dáte, jakoby jste si s ním sem přinesli i všechny problémy, starosti a

povinnosti z vnějšího světa - zdravý a vydatný spánek bývá vzácný ptáček a může vám tuze snadno ulétnout. Norma pro ložnici dvou osob požaduje minimálně 12 m², to je málo, ale myslím, že s 15 či 16 m² už lze za svrchu uvedených předpokladů klidně vystačit.

Dětský pokoj je standardně také dětskou ložnicí. To spojení denních i nočních aktivit tu vadí méně, děti mívají hlubší a vydatnější spaní a nějaké ty problémy s domácími úkoly či s Patrikem přes ulici je o něj nemohou připravit. Pro jedno dítě stačí 10 - 12 m² na postel a stůl, je-li šatna mimo, či 12 - 15 m², když musíme počítat se skříněmi. Někdy se vyplatí i udělat dětem společnou hernu a pak můžeme jejich jednotlivé pokojíky, sloužící jen pro spaní a učení, dále mírně redukovat, třeba až na minimálních 8 m², což je nejmenší plocha, vyžadovaná normou pro singl ložnici.

Co zbývá ? Zadní vstup čili místnost pro vytápění, praní, sušení prádla, skladování, mrazák, krabice na separovaný sběr, vysavač, regály na domácí chemii, výlevku, *bezpřezouvací* WC pro vstup ze zahrady atd. Bývá toho dost a 10 - 15 m² je tu spíše málo.

Neznám rozdílnější plošné nároky, než jsou nároky na sociální zařízení. Někdy i opravdu bohatý *státní úředník* vystačí s ložnicí o 18 m², nejraději by si ale navíc umístil WC doprostřed sprchy a mohl se tak nejen sprchovat se vsedě, ale i šetřit místem. Chudý *podnikatel*, pauperizovaný firemní recesí a státními úředníky, má ložnici velkou také tak, požaduje však u ní (většinou na přání manželky, ovšem) koupelnu alespoň stejně velkou. Má-li si někde vyhodit z kopýtka, bude to v koupelně. Žádnou racionalitu či zákonitost tu vysledovat patrně nelze, bezradný zůstávám. A pro dnešek tedy končím veršem z Kroniky Dalimilovy z počátku 14. století: „... *a proto prosím, jestli některým napadne lepší slovo nebo rým, at' nehorší se, do čeho se pletu a opraví a přikráší mou větu.*“

Ing. arch. Jan Rampich